

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z WIEDZY I SPOŁECZEŃSTWA – POZIOM PODSTAWOWY

Uczeń:

- zna podstawy ustrojowe Rzeczypospolitej
- wyjaśnia pojęcia: transformacja ustrojowa, „okrągły stół”, parlament, samorząd terytorialny, pluralizm;
- wie, kto reprezentuje władzę ustawodawczą, wykonawczą, sądowniczą i lokalną w Rzeczypospolitej
- definiuje pojęcie obywatelstwa;
- wyjaśnia, jak nabywa się obywatelstwo polskie i unijne;
- wymienia dokumenty, do których posiadania zobowiązany jest obywatel Unii Europejskiej;
- zna prawa obywateli w Unii Europejskiej;
- wie, jakie dokumenty regulują kwestie obywatelstwa;
- wyjaśnia podstawowe pojęcia związane z uzyskiwaniem dokumentów: obowiązek meldunkowy, dowód osobisty, dowód rejestracyjny, paszport
- zna wymagania związane z uzyskaniem powyższych dokumentów;
- wyjaśnia, co to jest numer PESEL;
- definiuje pojęcia: referendum, ubezwłasnowolnienie, bierne i czynne prawo wyborcze, frekwencja wyborcza;
- zna formy udziału obywateli w życiu publicznym;
- podaje formalne warunki, jakie spełnić musi obywatel, by wziąć udział w wyborach;
- wie, od jakiego wieku przysługują prawa wyborcze;
- wyjaśnia pojęcia: informacja publiczna, tajemnica państwowa, powództwo, zażalenie, petycja;
- wymienia dokumenty, które są informacją publiczną;
- zna sposoby pozyskiwania informacji publicznej;
- wyjaśnia, co może zrobić obywatel, jeśli nie zgadza się z decyzją urzędu;
- wyjaśnia podstawowe pojęcia związane z prawem: prawo, przestępstwo, przepis prawny, norma prawna, prawo karne, prawo cywilne, pozew;
- zna rodzaje norm prawnych i budowę normy;
- wyjaśnia, czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych;
- rozróżnia prawo naturalne, stanowione
- wymienia podstawowe zasady prawa („prawo nie działa wstecz”, „nieznajomość prawa szkodzi”, domniemanie niewinności) i funkcje prawa;
- przedstawia konsekwencje łamania prawa;
- wyjaśnia konstytucyjne zasady funkcjonowania sądów w Polsce
- podaje hierarchię aktów prawnych
- wie, co to jest ratyfikacja;
- podaje sposoby publikacji aktów prawnych
- wyjaśnia sens rzymskich zasad obowiązujących w Polsce
- rozróżnia gałęzie prawa;
- wyjaśnia różnice między prawem cywilnym, karnym i administracyjnym;
- wyjaśnia podstawowe pojęcia: przestępstwo, prawo karne, prawo cywilne, pozew, prawo zwyczajowe;
- przedstawia uczestników i przebieg procesu sądowego: cywilnego i karnego;
- wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi przestępstwa;
- wie, kiedy można wnieść pozew do sądu;
- wymienia gwarancje niezawisłości sędziowskiej
- wyjaśnia pojęcia: niezawisłość, immunitet, ławnik, oskarżyciel, obrońca, pełnomocnik, świadek koronny, świadek incognito;
- rozróżnia kolory żabotu, lamówek i mankietów sędziów, prokuratorów, obrońcy i radcy
- wymienia instytucje, które realizują zadania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego w Rzeczypospolitej;
- przedstawia uprawnienia policjantów i innych służb porządkowych;

- wyjaśnia pojęcia przestępczości i patologii społecznej;
- wymienia przestępstwa, których ofiarą najczęściej padają młodzi ludzie;
- wie, jak można próbować ich uniknąć;
- zna przepisy dotyczące sprzedaży napojów alkoholowych, używania tytoniu i wyrobów tytoniowych;
- wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie przestępstwa
- wie, gdzie można zgłosić się po pomoc;
- zna zasady bezpiecznego zachowania w sytuacji zagrożenia;
- wymienia prawa i obowiązki ucznia;
- wie, kto jest mediatorem w konfliktach między uczniem i nauczycielami;
- podaje instytucje, które zajmują się ochroną praw ucznia;
- zna strukturę szkolnictwa wyższego w Rzeczypospolitej i w Europie;
- wymienia zasady przyjmowania do szkół wyższych;
- przedstawia warunki podejmowania przez młodych Polaków nauki w Unii Europejskiej;
- wyjaśnia pojęcia: matura międzynarodowa, Proces Boloński;
- rozróżnia rodzaje studiów wyższych;
- wyjaśnia, co wynika z wejścia Polski do strefy Schengen;
- zna zasady bezpiecznego podróżowania po Europie i świecie;
- przedstawia, jakie możliwości zarabiania mają młodzi ludzie w strefie Schengen;
- podaje, jakie umowy mogą zawierać młodzi ludzie i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów;
- wyjaśnia pojęcia: wiza, azyl, ekstradycja, ENA (Europejski Nakaz Aresztowania), EKUZ (Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego), Europass-CV;
- zna historię praw człowieka i ich generacje;
- wymienia najważniejsze dokumenty związane z prawami człowieka;
- wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka;
- wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne;
- podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka;
- wyjaśnia, na czym polegają: prawo do prywatności, prawo do ochrony danych osobowych
- wyjaśnia, na czym polega współczesny system ochrony praw człowieka;
- wyjaśnia znaczenie pojęcia: łamanie praw człowieka, i podaje jego przykłady;
- zna podstawę prawną ochrony praw człowieka w Polsce i instytucje do tego powołane;
- przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce;
- wyjaśnia znaczenie pojęcia: organizacja pozarządowa;
- przedstawia działania podejmowane przez ludzi i organizacje pozarządowe broniące praw człowieka;
- wymienia najważniejsze organizacje pozarządowe ochrony praw człowieka działające w Polsce i na świecie;
- wyjaśnia znaczenie pojęć: szowinizm, rasizm, antysemityzm, ksenofobia i homofobia;
- wie, w jakich przypadkach można złożyć skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

PRZEDMIOTOWE ZASADY OCENIANIA Z WIEDZY I SPOŁECZEŃSTWA – POZIOM PODSTAWOWY

Odpowiedź ustna-5 punktów

Sprawdzian-20 punktów

Zadanie domowe-5 lub 10 punktów

Aktywność-5 punktów

Systematyczność-2 punkty ponad podstawę

Wolontariat-2 punkty ponad podstawę